

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av 4 § lagen om samfällda skogar

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att förutsättningarna för överlåtelse av ett område som hör till en samfällad skog görs klarare och att överlåtelseförfarandet förenklas genom att det myndighetstillstånd som hänför sig till

förfarandet slopas.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt efter det att den har antagits och blivit stadfäst.

MOTIVERING

1. Nuläge

Samfällda skogar bildades ursprungligen för tryggnad av gårdsbrukensheternas livsduglighet och som stöd för ägarnas utkomst främst i samband med kolonisationsverksamheten. Syftet med samfällda skogar är enligt 1 § 2 mom. i gällande lag om samfällda skogar (37/1991) att en samfällad skog är avsedd att användas för hållbart skogsbruk till förmån för delägarna i den samfällda skogen.

För att garantera att syftet med samfällda skogar uppnås ingår i lagens 4 § 1 mom. en bestämmelse om att en samfällds skogs område skall bibehållas oförminskat. Enligt bestämmelsen får dock ett område som lämpar sig bättre för något annat ändamål än skogsbruk, med vederbörande ministeriums tillstånd och på de villkor som ministeriet bestämmer, mot fullt vederlag överlåtas för att avskiljas från den samfällda skogen. Utanför tillståndsförfarandet lämnas överlåtelse av område som är av föga betydelse för det skogsbruk som idkas av den samfällda skogen. Begränsningen av överlåtelser gäller inte samfällda skogar som bildas på basis av fastighetsägares avtal med stöd av 96 § fastighetsbildningslagen (554/1995). Områden från sådana samfällda skogar kan överlåtas utan begränsning och myndighetstillstånd.

De samfällda skogarnas områden består huvudsakligen av områden som används för skogsbruk. Samfällda skogar omfattar också

andra områden än skogsbruksområden, såsom vattenområden, mindre åkrar, byggnadspplatser, kärr och berg samt andra liknande områden som inte har någon betydelse för skogsbruket. Principen om att en samfällad skogs område skall bibehållas oförminskat gäller också dessa områden.

Områden från samfällda skogar har överlåtit främst för rekreations- och skyddsändamål samt för att tillgodose andra samhällsbehov. Dessutom har samfällda skogars områden överlåtit till grus- och torvtäktområden samt till enstaka byggnadspplatser bl.a. för bostads- och sommarstugeändamål. Vissa överlåtelser som har genomförts som ägobyten har hänfört sig till förbättring av samfällda skogars fastighetsstruktur. Medlen från överlåtelserna har i allmänhet använts till anskaffning av mera skog. Delägarlagen har undantagslöst skött om överlåtelsernas ändamålsenlighet i synnerhet då det gällt att trygga möjligheterna att bedriva hållbart skogsbruk i de samfällda skogarna. Den bestämmelse i 15 § 1 mom. 10 punkten lagen om samfällda skogar enligt vilken beslut om överlåtelse av ett område skall fattas med minst två tredjedelars majoritet vid delägarlagets stämma har bidragit till att trygga överlåtelsernas ändamålsenlighet.

Till följd av strukturomvandlingen inom jordbruket och de förändringar som skett inom delägarlagen för samfällda skogar har de samfällda skogarna förlorat sin betydelse som stödsskogar för små gårdar som bedriver

jordbruk. Jord- och skogsbruksministeriets uppgift som den tillståndsmyndighet som behandlar överlåtelse är inte längre motiverad. Tillståndsförfarandet har närmast förlängt behandlingen av ärendena och inneburit onödigt administrativt arbete både för de samfällda skogarna och jord- och skogsbruksministeriet, trots att tillståndsärendenas antal har minskat de senaste åren. För övriga markägare gäller inte heller längre några begränsningar att köpa och sälja mark.

De samfällda skogarnas betydelse då det gäller skogsbruk har accentuerats då skogsbruksenheterna fortsättningsvis delas upp i mindre enheter. De samfällda skogarnas skogsbruk baserar sig på en skogsplan och dessutom skapar stora enheter i allmänhet bättre möjligheter för en lönsammare virkesförsäljning och skogsvård. Det är dessutom lättare att beakta de behov som hänför sig till skyddandet av skogarnas mångfald i samfällda skogar än på små skogsbruksenheter. Det är således fortfarande viktigt att en samfälld skogs område som används för skogsbruk bibehålls oförändrat.

Bestämmelserna om överlåtelse av ett område som hör till en samfälld skog har i praktiken visat sig vara oklara till vissa delar. Som värst har detta lett till att jord- och skogsbruksministeriet, som tillståndsmyndighet enligt lagen om samfällda skogar, och hovrätten, till följd av talan som en delägare väckt i samma ärende gällande överlåtelse av ett område, har kommit till olika resultat. Dessutom har i sådana fall där överlåtelse av ett område har ansetts vara av föga betydelse för samfällda skogars skogsbruk förekommit oklarheter bl.a. vid beviljande av lagfart vid domstolarna.

2. Propositionens mål och föreslagna ändringar

Syftet med propositionen är att trygga förutsättningarna för ett hållbart skogsbruk i samfällda skogar samt att göra beslutsfattandet gällande markanvändningen av samfällda skogar klarare och flexibla. Huvudprincipen då man beslutar om användningen av en samfälld skogs område kommer fortfarande att vara att området skall bibehållas oförminskat. Principen skall dock preciseras så att den gäller endast områden som används för skogsbruk i samfällda skogar. Aktrar, vattenområden, byggnadsplatser, kärr och berg som inte lämpar sig för skogsbruk samt

marktäkter och andra liknande områden som eventuellt hör till den samfällda skogen skall således fritt kunna överlåtas. Principen att en samfälld skogs område skall bibehållas oförändrat kommer att ingå i 4 § 1 mom. som föreslås bli ändrat.

För tryggande av en flexibel markanvändning bör en samfälld skogs område som används för skogsbruk också kunna överlåtas. Enligt lagförslaget vore detta möjligt särskilt då överlåtelsen inte avsevärt försämrar förutsättningarna för hållbart skogsbruk i den samfällda skogen. Eftersom skogsbruket är en långsiktig verksamhet bör överlåtelsens verkningar bedömas under perioder av flera år. Vid bedömning av överlåtelsen bör avseende fästas vid bl.a. områdets virkesavkastningsförmåga, trädbestand och areal jämfört med motsvarande egenskaper på det område som används för hållbart skogsbruk i den samfällda skogen. Ifall överlåtelsen sker som ägobyte behöver inte områdena som byts vara lika stora. Ett område som vid ägobyte överläts från en samfälld skog kan vara stort, t.o.m. så stort att det täcker hela skogsområdet i den samfällda skogen, förutsatt att det område som fås i stället inte har avsevärt sämre egenskaper med tanke på skogsbruket än det område som överläts. Lagens syfte är inte att en samfälld skog skall omfatta just de områden som eventuellt ursprungligen har hört till den samfällda skogen. Om när en olägenhet anses vara avsevärd bestäms närmare genom förordning.

Ett område som används för skogsbruk i samfälld skog bör på ett smidigt sätt kunna överlåtas även när området av någon särskild anledning tas i bruk för något annat ändamål än skogsbruk. Sådana skäl vore närmast att en samfälld skogs område genom planläggning har anvisats för något annat ändamål än skogsbruk samt projekt för vilka området vid behov kan inlösas eller för vilka beträffande området kan grundas rätt som avsevärt begränsar användningen av området i dess ursprungliga syfte. Möjligheten att lösa in ett område kan uppstå bl.a. i samband med grundande av ett skyddsområde enligt naturvårdslagen (1096/1996) samt i samband med byggnads- och regleringsprojekt enligt vattenlagen (264/1961). Med stöd av bestämmelserna i vattenlagen kan också rättigheter som begränsar användningen av området grundas. Ifall en ändring av användningsändamålet innebär en åtgärd som förutsätter myndighetstillstånd eller -be-

slut är det inte ändamålsenligt att överlåtelsen sker innan beslutet har vunnit laga kraft eller myndigheten inom ramen för sina befogenheter har gett sitt samtycke till åtgärden. Ett lagakraftvunnet beslut eller en myndighets tillstånd kan inte anses nödvändigt när en ändring av användningsändamålet baserar sig på en generalplan enligt den lagstiftning som gäller markanvändning och byggande eller en mera detaljerad plan eller då det är fråga om ägobyte som inte avsevärt försämrar förutsättningarna för hållbart skogsbruk i den samfällda skogen. Med en generalplan enligt den lagstiftning som gäller markanvändning och byggande avses en generalplan som baserar sig på byggnadslagen (370/1958) och markanvändnings- och bygglagen (132/1999), som upphäver byggnadslagen fr.o.m. den 1 januari 2000, eller en mera detaljerad plan.

Om områdesöverlåtelse som baserar sig på en ändring av användningsändamålet avsevärt försämrar förutsättningarna för hållbart skogsbruk i den samfällda skogen och en förminskning av området inte kan ersättas utan anskaffning av mera mark skall delägarlaget bedöma om det fortfarande finns förutsättningar att fortsätta den samfällda skogens verksamhet eller om delägarlaget skall ansöka om tillstånd av jord- och skogsbruksministeriet enligt 5 § lagen om samfällda skogar att få dela den samfällda skogen mellan de fastigheter som har andel i den eller att få sälja den för delägarnas räkning.

Eftersom jord- och skogsbruksministeriets tillstånd, som för närvarande krävs för överlåtelse av ett område från en samfälld skog, har blivit onödigt föreslås det att det slopas.

Bestämmelserna om överlåtelse av ett område som används för skogsbruk i samfällda skogar ingår i det föreslagna 4 § 2 mom.

I 3 mom. i lagförslaget ingår bestämmelser som överensstämmer med gällande bestämmelser om användning av en samfälld skogs område för något annat ändamål än skogsbruk på det sätt som dess speciella karaktär förutsätter i anslutning till den samfällda skogen. Enligt förslaget får användningen inte föranleda avsevärd skada för skogsbruket. Om saken skall föreskrivas närmare genom förordning.

3. Propositionens verkningar

De ekonomiska verkningarna av propositionen innebär en kostnadsinbesparing, även om den är liten. Onödigt administrativt arbete som jord- och skogsbruksministeriet har utfört som tillståndsmyndighet faller bort och den personalresurs som frigörs kan ges andra uppgifter.

Aven det administrativa arbete i samband med tillståndsförfarandet som föranletts de samfällda skogarna faller bort varvid de samfällda skogarnas knappa resurser kan användas mera för sådana uppgifter som direkt främjar skogsbruket.

Overlåtelse av en samfälld skogs område bl.a. för naturvårdsändamål och andra samhällsbehov blir snabbare och smidigare.

4. Beredningen av propositionen och remissutlåtanden

Lagförslaget har beretts som tjänsteuppdrag vid jord- och skogsbruksministeriet. Utlåtande har begärts av föreningarna Eteläisen-Suomen yhteismetsät ry och Pohjois-Suomen yhteismetsät ry samt Lapplands skogscentral och Norra Osterbottens skogscentral. Arendet har dessutom behandlats i arbetsgruppen för utveckling av formerna för samägande av skog och lagförslaget baserar sig på dess förslag (Metsän yhteisomistumuotojen kehittämistyöryhmän muistio MMM 1999:5). I arbetsgruppen satt representanter för jord- och skogsbruksministeriet och dessutom för de samfällda skogarna, Lantmäteriverket, arbetskrafts- och näringscentralerna, Skogsbrukets utvecklingscentral Tapio, Centralen för lant- och skogsbruksproducenter MTK, Skogsindustrin rf, föreningen Pääkaupunkiseudun metsänomistajat ry och Andelsbankscentralen.

5. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 1999.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av 4 § lagen om samfällda skogar

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 11 januari 1991 om samfällda skogar (37/1991) 4 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 1198/1996, som följer:

4 §

En samfälld skogs område som används för skogsbruk skall bibehållas oförminskat.

Med avvikelse från vad som bestäms i 1 mom. får en samfälld skogs område som används för skogsbruk överlätas om överlåtelsen inte avsevärt försämrar förutsättningarna för hållbart skogsbruk i den samfällda skogen. Ett område som används för skogsbruk får överlätas även då det är fråga om en ändring av områdets användningsändamål som baserar sig på en generalplan enligt den lagstiftning som gäller markanvändning och byggande eller på en mera detaljerad plan eller ett projekt för vilket området kan inlösas eller för vilket beträffande området kan grundas en rätt som avsevärt begränsar användningen av det. Ifall ändringen av användningsändamålet omfattar en åtgärd som förutsätter tillstånd eller beslut av någon myndighet får inte överlåtelsen ske förrän tillståndet eller beslutet har vunnit laga kraft eller myndigheten inom ramen för sina befogenheter givit sitt samtycke till åtgärden, om det inte är fråga om ägobyte som inte avsevärt försämrar förutsättningarna för hållbart

skogsbruk i den samfällda skogen eller ändringen baserar sig på en generalplan enligt den lagstiftning som gäller markanvändning och byggande eller på en mera detaljerad plan.

Ett område som hör till en samfälld skog får på det sätt som dess speciella karaktär förutsätter i anslutning till den samfällda skogen användas även för något annat ändamål än skogsbruk om användningen inte avsevärt försämrar förutsättningarna för hållbart skogsbruk i den samfällda skogen.

Genom förordning föreskrivs närmare när överlåtelse av område enligt 2 mom. och annat ändamål än skogsbruk enligt 3 mom. anses avsevärt försämrare förutsättningarna för hållbart skogsbruk i den samfällda skogen.

Vad som bestäms i 1 mom. gäller inte samfällda skogar som har bildats enligt 96 § fastighetsbildningslagen (554/1995).

Denna lag träder i kraft den

På tillståndsansökan som har anhängiggjorts innan denna lag träder i kraft tillämpas de bestämmelser som gäller vid ikraftträdandet.

Helsingfors den 21 maj 1999

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Minister Erkki Tuomioja

Lag

om ändring av 4 § lagen om samfällda skogar

I enlighet med riksdagens beslut ändras i lagen den 11 januari 1991 om samfällda skogar (37/1991) 4 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 1198/1996, som följer:

Gällande lydelse

4 §

En samfällad skogs område skall bibehållas oförminskat. *Ett område som lämpar sig bättre för något annat ändamål än skogsbruk får dock, med vederbörande ministeriums tillstånd och på de villkor som ministeriet bestämmer, mot fullt vederlag överlätas för att avskiljas från den samfällda skogen. Tillstånd krävs dock inte om det område som skall överlätas är av föga betydelse för det skogsbruk som idkas av den samfällda skogen.*

Föreslagen lydelse

4 §

En samfällad skogs område som används för skogsbruk skall bibehållas oförminskat.

Med avvikelse från vad som bestäms i 1 mom. får en samfällad skogs område som används för skogsbruk överlätas om överlåtelsen inte avsevärt försämrar förutsättningarna för hållbart skogsbruk i den samfällda skogen. Ett område som används för skogsbruk får överlätas även då det är fråga om en ändring av områdets användningsändamål som baserar sig på en generalplan enligt den lagstiftning som gäller markanvändning och byggande eller på en mera detaljerad plan eller ett projekt för vilket området kan inlösas eller för vilket beträffande området kan grundas en rätt som avsevärt begränsar användningen av det. Ifall ändringen av användningsändamålet omfattar en åtgärd som förutsätter tillstånd eller beslut av någon myndighet får inte överlåtelsen ske förrän tillståndet eller beslutet har vunnit laga kraft eller myndigheten inom ramen för sina befogenheter givit sitt samtycke till åtgärden, om det inte är fråga om ägobyte som inte avsevärt försämrar förutsättningarna för hållbart skogsbruk i den samfällda skogen eller ändringen baserar sig på en generalplan enligt den lagstiftning som gäller markanvändning och byggande eller på en mera detaljerad plan.

Gällande lydelse

Ett område som lämpar sig bättre för något annat ändamål än skogsbruk får, på det sätt som dess speciella karaktär förutsätter, också användas i anslutning till den samfällda skogen, om den olägenhet som detta åsamkar delägarlagets skogsbruk är liten.

Vad 1 mom. stadgar gäller inte samfällld skog som bildats enligt 96 § fastighetsbildningslagen (554/1995).

Föreslagen lydelse

Ett område som hör till en samfällld skog får på det sätt som dess speciella karaktär förutsätter i anslutning till den samfällda skogen användas även för något annat ändamål än skogsbruk om användningen inte avsevärt försämrar förutsättningarna för hållbart skogsbruk i den samfällda skogen.

Genom förordning föreskrivs närmare när överlåtelse av område enligt 2 mom. och annat ändamål än skogsbruk enligt 3 mom. anses avsevärt försämrade förutsättningarna för hållbart skogsbruk i den samfällda skogen.

Vad som bestäms i 1 mom. gäller inte samfälllda skogar som har bildats enligt 96 § fastighetsbildningslagen (554/1995).

Denna lag träder i kraft den

På tillståndsansökning som har anhängiggjorts innan denna lag träder i kraft tillämpas de bestämmelser som gäller vid ikraftträdandet.